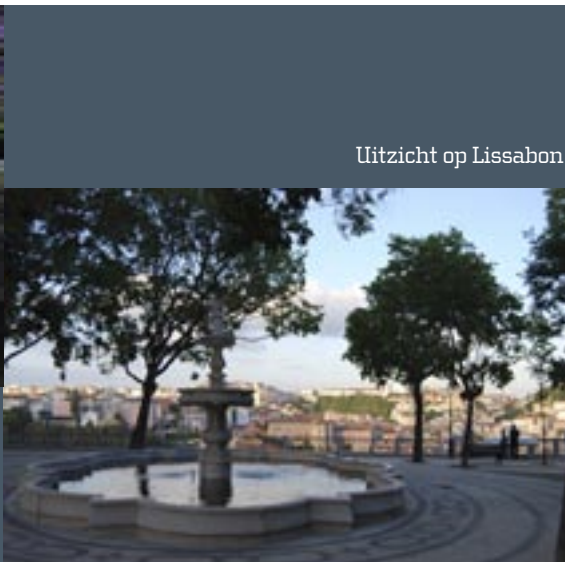

Straatbeeld Lissabon

Uitzicht op Lissabon

Oude trams in binnenstad

Avenida da Liberdade

Porseleinen kop Yuan-dynastie

Basilica da Estrela

Roos van Put | Hoewel het openbaar vervoer in de Lissabon goed is georganiseerd, met bussen, metro en trams, ontdek je Lissabon toch het beste te voet. Je moet dan wel over een goede conditie beschikken want de stad is op zijn zachtst gezegd heuvelachtig. Zo af en toe sta je onderaan een heuvel die bij wijze van spreken niet onderdoet voor een rode piste. Of het kan voorkomen dat je zomaar een half uur lang aan het klimmen bent. Goed voor de beenspieren weliswaar, maar voor oudere mensen of personen met zwakke knieën is deze stad bepaald niet gemakkelijk te bewandelen. Fijne wandelschoenen zijn daarnaast een vereiste omdat de straten vaak bestaan uit kleine keien die bij een kleine regenbui geweldig glad zijn.

Onze kunsttour vangt aan bij het Museu Calouste Gulbenkian. Het ligt buiten het centrum in een park waar het op zonnige dagen vanzelfsprekend prima vertoeven is. De collectie van dit museum – ooit privébezit van de gelijknamige Brits-Armeense oliemagnaat – is chronologisch geordend en het prettige is dat binnen de presentatie is gekozen voor rust. Je raakt dus niet snel overvoerd door het ene na het andere meesterwerk maar wandelt rustig van de Egyptische en Mesopotamische kunst naar objecten uit het Verre Oosten tot aan Europese schilder- en beeldhouwkunst uit de veertiende tot achttiende eeuw. Met in de

laatste zaal een prachtige collectie juwelen van Lalique. Een mooi stuk uit de Gulbenkian-collectie is een vrij kleine kom uit de Yuan-dynastie. Solitair gepresenteerd in een glazen vitrine. Je loopt er zomaar aan voorbij omdat het werk direct rechts naast de deur is geplaatst.

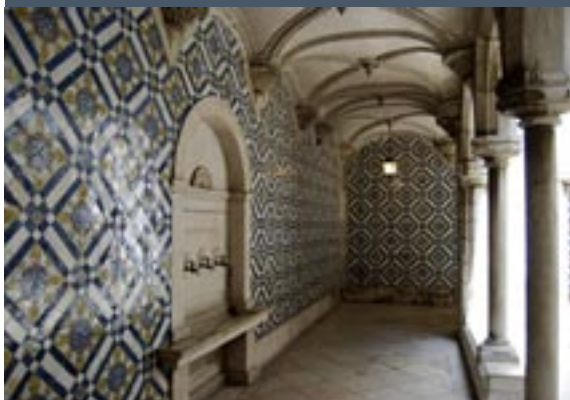
MODERNE EN HEDENDAAGSE KUNST

Op het terrein van dit museum bevindt zich nog een ander complex, tegenover de ingang. Hier is de bibliotheek en in het souterrain ervan zijn tijdelijke tentoonstellingen te zien die focussen op hedendaagse kunst, zoals video. Om de hoek – maar ook

in het park – ligt het Centro de Arte Moderna. Hier is onder meer werk te zien van Portugese kunstenaars van naam, zoals Amadeo de Souza-Cardoso (1887-1918) en José de Almada Negreiros (1893-1970) die een prachtig portret van Fernando Pessoa schilderde. Het museum richt zich in tijdelijke tentoonstellingen ook op hedendaagse kunst. Wij zagen hier in het voorjaar van 2008 een tentoonstelling onder de noemer 'Come and Go: Fiction and Reality' met werk van Rodney Graham, David Claerbout, Isaac Julien en Jordi Colomer.

In dezelfde buurt – een kleine tien minuten rijden met de taxi – is Culturgest te vinden. Een kunstinstelling die wordt gefinancierd door en onderdeel is van de bank Caixa Geral de Depositos. Sommige taxichauffeurs weten de instelling niet te vinden. Niet zo vreemd misschien omdat deze is gehuisvest in het souterrain van de bank en omdat de ingang om de hoek van de hoofdentree is. Culturgest heeft een serieuze programmering op het terrein van hedendaagse beeldende kunst, maar toont ook dans en theater. Raadzam is om de website te raadplegen of de maandagenda in te zien (deze is verkrijgbaar bij het toeristeninformatiebureau en bij Culturgest zelf). Culturgest heeft ook een filiaal in Porto.

Onze tocht vervolgen wij in een ander deel van Lissabon, dat zich aan de uiteinden van de binnenstad bevindt, in het gebied rondom de Basilica da

Tegeltableau van Willem van der Kloet

Kunst & Reizen

Lissabon

Estrela. Hier zijn twee hedendaagse galleries te vinden: Lisboa 20 en Cristina Guerra. Laatstgenoemde is één van de bekendste galleries in Lissabon, en is ook te vinden op internationale beurzen als Art Basel en Art Basel Miami Beach. Kunstenaars van de galerie zijn onder andere Lawrence Weiner, John Baldessari, Matt Mullican en João Onofre. Guerra is gehuisvest in een rommelig achterafstraatje, waarin ook een ziekenhuis, garages en kleine lokale koffielekken te vinden zijn. Tijdens ons bezoek zien we hier een expositie van Christian Andersson, een jonge kunstenaar uit Zweden die voor het eerst een solotentoonstelling in Portugal heeft.

De nabijgelegen Basilica da Estrela is het meest beroemde monument uit achttiende-eeuws Lissabon. Deze is gebouwd in opdracht van koningin Maria I van Portugal en haar graftombe is in deze basiliek te vinden. We zijn hier niet zo zeer onder de indruk van de pracht en praal van dat grafmonument, maar vallen veel eerder voor alle soorten marmer die het interieur bepalen. Nader onderzoek leert dat het marmer afkomstig is uit Pero Pinheiro, Sintra en Cascais. Op de heenweg zijn we het park Jardim da Estrela aan de linkerkant gepasseerd, nu keren we via de andere zijde terug naar de stad en komen zo via de Assembleia da República (regeringsgebouw) in een leuk antiekstraatje: in de Rua da São Bento. Gelukkig zijn er veel winkeltjes waar we even kunnen kijken – en kunnen uitrusten. Want deze straat

is typisch zo'n voorbeeld van een doorsnee straat in Lissabon: steil!

BAIRRO ALTO

Via deze straat wandelen we richting de Avenida da Liberdade, waar we vele grote modenamen aantreffen. Aan het eind van deze prachtige groene allee ligt de wijk Baixa. Een buurtje met kleine winkelstraatjes, autovrij en een verzamelplek voor alle toeristen. Het zijn van die wijken die je toch gezien moet hebben, ook al word je tegen etenstijd een beetje gek van alle obers die je hun restaurant proberen in te krijgen. We slenteren wat rond en bekijken het Praça dos Restauradores, het Rossio (Pedro IV-plein) en het Praça da Figueira, drie pleinen die als toeristische trekpleisters fungeren. Plots blijkt dat vandaag de katholieke Sacramentsdag wordt gevierd, en worden we verast door een heuse processie. Straten zijn afgezet door de politie en uit luidsprekers op straat horen we gezang. Ook al ben je niet gelovig, het is toch aardig om te ervaren wat de betekenis is van zo'n processie in deze stad. Alle parochianen nemen eraan deel, het ziet zwart van de mensen op straat. Vervolgens nemen we de gele tram die ons meevoert de Bairro Alto in. Hartje Lissabon. Daar gaan we op zoek naar twee hedendaagse kunstinstellingen. De ene is Galeria Graça Brandão. De ander is Galeria Zé Dos Bois (ZDB),

een undergroundachtig instituut waar we een solotentoonstelling zien met werk van de Spaanse kunstenaar Marcel·lí Antúnez. Een kunstenaar die zich richt op biologische processen, maar die ook werkt met (interactieve) technieken. Zoals robots die beginnen te bewegen als je een ruimte betreedt. De ernaast gelegen boekwinkel is klein van formaat maar verkoopt naast een Portugees aanbod ook Engelstalige kwaliteitsliteratuur en cd's. De verkoper vertelt, desgevraagd, van alles over de nieuwste namen (jonge zangeressen) binnen de befaamde Portugese fadomuziek. Bairro Alto is een wijk met jong, alternatief publiek. Er zijn vele restaurantjes en café's en opvallende modewinkeltjes met sieraden en schoenen. Tegen alleszins redelijke prijzen. Hier vind je vast en zeker iets unieks. Bairro Alto is erg leuk om doorheen te wandelen, jammer is dat vrijwel geen huis is gevrijwaard van graffiti. Prachtige tegeltableaus vallen zo veel minder op.

BELÉM

Geheel anders van sfeer is Belém, een ander gebied dat op ongeveer tien minuten rijden buiten de stad ligt. Hier is het Mosteiro dos Jerónimos te vinden. Een klooster uit het begin van de zestiende eeuw dat wordt gezien als één van de hoogtepunten uit de geschiedenis van Lissabon. Met name omdat het is gebouwd in een natio-

John DeAndrea

Tivoli Forum

Processie

Praca do Comercio

Collectie Lalique in Gulbelkian

Portret van Fernando Pessoa

nale stijl. Het is vanzelfsprekend een toeristische trekpleister, je struikelt er over de hoeveelheid bezoekers. Heb je geen zin in deze massa's, neem dan wel even de tijd om de architectuur te bekijken aan de buitenzijde.

Bizar is de ervaring om het nabijgelegen Centro Cultural de Belém binnen te wandelen. Hier regeert rust. Er is geen toerist te zien. En dat terwijl zich hier een belangrijke collectie moderne en hedendaagse kunst bevindt. Ook hier is deze afkomstig uit een privéverzameling, namelijk van de rijke zakenman José Berardo (1944). Binnen deze collectie ligt de nadruk op de twintigste eeuw (Europa en Amerika) maar er is ook hedendaagse Portugese kunst te zien. De Berardo-collectie is ingedeeld per kunsthistorische stroming en/of per medium: surrealisme, pop art, minimalisme, sculpturen, installaties, fotografie en video. De collectie is hier sinds 2007 gehuisvest en vanaf dat moment opengesteld voor het publiek. Het museum organiseert ook tijdelijke tentoonstellingen.

CHIADO

Terug in de binnenstad, in de wijk Chiado laten we ons door de taxi afzetten bij het Museu do Chiado. Althans, dat denken we, later blijkt dat de taxichauffeur niet precies wist waar dit museum was, want hij heeft ons twee straten te vroeg af-

gezet. Opmerkelijk is dat, wanneer je hedendaags Lissabon wilt zien, de taxichauffeur vaak niet weet wat je bedoelt. Als je het aanwijst op de kaart, weten ze, als je er dichtbij bent, ook niet waar je moet zijn. Je kunt je natuurlijk ook verplaatsen met de metro, vaak sneller, maar taxi's zijn in Lissabon niet duur en buiten de spitsuren is het toch een prettige manier om je te verplaatsen. Zeker als je weinig tijd hebt. Bovendien is Lissabon best groot, je kunt niet zomaar van de ene wijk naar de andere wandelen. Als je dan toch zoveel mogelijk wilt zien is een taxi een goede optie.

In het Museu do Chiado is een tentoonstelling te zien van kinetische kunst. Waar ons hart niet sneller van gaat kloppen. Vasarely kunnen wij onderhand wel dromen. Niettemin blijkt, na bestudering van het tentoonstellingsprogramma, dat dit museum wel op het lijstje moet staan als je een hedendaagse tour Lissabon doet. Evenals Chiado 8, dat is gehuisvest in het gebouw van een verzekeringsmaatschappij. De bewaker in de hal spreekt nauwelijks Engels en als wij op zoek gaan naar de expositieruimte komen we met de lift eerst bij verschillende kantoren. Navraag leert dat Chiado 8 toch op de begane grond is. De bewaker weet van niets. De aangekondigde tentoonstelling blijkt twee dagen uitgesteld. Jammer, want deze plek voor hedendaagse kunst was ons aangeraden door een insider.

MUSEU NACIONAL DO AZULEJO

Op het programma van onze kunsttour staat ook nog het Museu Nacional do Azulejo. Oftewel het nationale tegelmuseum. Het museum is gehuisvest in een voormalig klooster en de collectie is chronologisch geordend. Naast een rondgang langs vele eeuwen tegelgeschiedenis is op de eerste etage hedendaags keramiek te zien in wisselende tentoonstellingen. In het klooster is ook nog de Madre de Deus te vinden: een kerk met weldadige (goud)versieringen. Aardig is dat de tegels in blauw veelal door Nederlanders zijn vervaardigd. Het museum is zeker de moeite van een bezoek waard, het ligt alleen wat buiten het centrum. Als je toch in deze buurt bent, kun je meteen galerie Filomena Soares bezoeken. Op de weg terug naar het oude centrum, passeer je praktisch de straat waarin deze is gehuisvest. Galerie Filomena Soares is internationaal georiënteerd en neemt bijvoorbeeld deel aan Art Brussels. Het programma van deze kunsttour Lissabon sluiten we af met een bezoek aan Sé de Lisboa, de kathedraal van Lissabon. Een solide romaans bouwwerk, waar we midden in een bijzondere ceremonie vallen: Portugese kinderen doen hun eerste communie en alle familieleden zijn hierbij aanwezig. Ooms, tantes, opa's en oma's, neven en nichten fotograferen het kroost dat het een lieve lust is.

GALERIES

Cristina Guerra, www.cristinaguerra.com
Galeria Filomena Soares, www.gfilomenasoares.com
Galeria Pedro Cera, www.pedrocera.com
Vera Cortês Art Agency, www.veracortes.com
Lisboa 20, www.lisboa20.pt
Galeria Graça Brandão, www.galeriagracabrandao.com
AppletonSquare, www.appletonsquare.pt
Galeria Zé Dos Bois (ZDB), www.zedosbois.org

MUSEA

Fundação de Arte Moderna e Contemporânea – Coleção Berardo, www.berardocollection.com
Centro de Arte Moderna José de Azeredo Perdigão, www.camjap.gulbenkian.pt
Chiado 8 Arte Contemporânea, www.fidelidademundial.pt
Culturgest, www.culturgest.pt
Ellipse Foundation Contemporary Art Collection (in Cascais), www.ellipsefoundation.com

WINKELN

Aan de Avenida da Liberdade: aan weerszijden de grote namen uit de mode-wereld zoals Armani, Burberry, Tod's, Furla, Timberland, Hugo Boss, Mont Blanc, Zegna, Longchamp, etc. In Tivoli's Forum (klein overdekt, ingang aan de Avenida da Liberdade): Fashion Clinic voor vrouw en man, in het souterrain leuk café/pâtisserie. Een alternatief modeaanbod is te vinden in de wijk Bairro Alto. Zed's Dad aan de Rua Barroca 7 vermaakt bestaande kleding. Bij ID Clothes aan de Rua das Salgadeiras diverse hippe schoenen. Veel antiek-winkeltjes in Rua de São Bento.

Eerste communie

WEBSITES, CULTURELE AGENDA'S

www.timeout.com/lisbon
www.visitlisboa.com
www.portugal.org
Gidsen: Agenda Cultural (gratis, in Portugees) en de culturele kwartaalagenda die wordt uitgegeven door Culturgest.

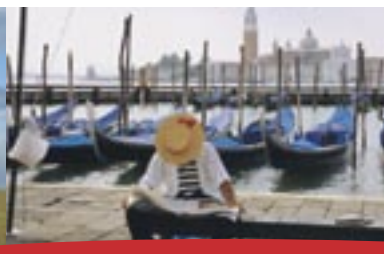

DE ESSENTIE VAN ITALIË!

Ontdek de Italiaanse cultuur en geschiedenis in de breedste zin van het woord en proef de verschillende aspecten die zo eigen zijn aan elke stad. U wordt overweldigd door de pracht en praal van Florence en Rome, maar waant zich in een oase van rust in kleinere stadjes met sfeervolle straatjes. Italië heeft alle ingrediënten voor een geslaagde ontdekkingsstocht. Laat u meeslepen door de prachtige verhalen van onze reisleiders en ontdek, beleef en geniet!

Doe ook unieke reiservaringen op in:

- Europa • Midden-Oosten • Afrika
- Noord- en Latijns-Amerika • Azië • Oceanië

WWW.SRC-CULTUURVAKANTIES.NL
050 - 3 123 123

Culturele reizen wereldwijd • Nederlandsprekende reisleiding •
Uitgebreide excursieprogramma's • Uitstekende prijs-kwaliteitverhouding